

Pål Barkvoll:

TV 2 hjalp oss kanskje i gang med debatten

I Den norske tannlegeforenings Tidende nr. 5 under «headingen» «TV 2 hjalp neppe noen tannlege» sto det å lese om debatten som har utspilt seg mellom Den norske tannlegeforening og professor Morten Rykke ved Institutt for klinisk odontologi (IKO), Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo i kjølvannet av et innslag i programmet «TV 2 hjelper deg». Saken ble også debattert på et møte i Oslo Tannlegeselskaps regi med tittelen «Fra tannhoreri til TV 2 hjelper deg». En møtetittel jeg for øvrig mener var tendensiøs, useriøs og tabloidiserende i forhold til et så vidt viktig tema. Man går «TV 2 hjelper deg» og andre tabloidiserende programmer en høy gang bare med møtetittelen.

Som instituttleder var det undertegnede som ga oppdraget til Morten Rykke om å uttale seg som ekspert på instituttets vegne. Jeg ønsker i den forbindelse å klargjøre mitt syn på instituttets rolle som *upartisk faglig instans* i saker som denne.

Innslaget i «TV 2 hjelper deg» avdekket til dels svært varierende behandlingsforslag og priser ved tre ulike tannlegesentra i Oslo. To av de aktuelle sentra hadde rimelig sammenfallende behandlingsforslag. TV 2 kontaktet i den forbindelse instituttet for å få en uavhengig vurdering av de ulike behandlingsforslagene. Instituttledelsen ga oppdraget til professor Morten Rykke som på det tidspunkt var fagleder i kariologi og som på bakgrunn av anerkjente kliniske og vitenskapelige kriterier uttalte seg om saken. Men hans uttalelser i programmet vakte negative reaksjoner blant to lokale tannlegeforeninger og et av de berørte tannlegesentra. Dermed ble Rykke innklaget til NTFs råd for tannlegeetikk. Det ble vist til paragraf 17 i det etiske regelverket, som omhandler tannlegenes forhold til kolleger: «Før en tannlege omgjør/fullfører, eller uttaler seg om en tidligere

behandling, skal – om mulig – tannlegen kontakte angjeldende kollega.» Rådet konkluderte med at selv om det her dreier seg om en person som er konsultert som sakkyndig, burde professor Rykke tatt kontakt med de angjeldende tannleger før han uttalte seg faglig om saken. Rådet syntes også at Rykke burde gitt uttalelsen en mer nyansert form når det gjaldt hans syn på bakgrunnen for det dyreste behandlingsforslaget. Dessuten spør rådet seg om i hvilken grad man som sakkyndig kan uttale seg om kollegers motiver for å foreslå en behandling.

Det er tydelig at rådet her opererer med en sammenblanding av roller og at de ikke tar tilstrekkelig hensyn til instituttets rolle som upartisk faglig instans. Professor Rykke uttalte seg i denne saken på vegne av Institutt for klinisk odontologi og *ikke* som medlem av Den norske tannlegeforening eller som privatpraktiserende kollega. Dette betyr at han etter undertegnendes mening ikke står ansvarlig overfor NTFs råd for tannlegeetikk. For å understøtte denne påstanden vil jeg henlede oppmerksomheten til § 17 i de etiske regler hvor det heter «... Unntak kan gjøres når dette er en tjenesteplikt, når vedkommende er den eneste tannlege som kan gi slike opplysninger, eller når behandlingen må korrigeres og dette må begrunnes overfor pasienten.» Fra instituttets side var dette en tjenesteplikt for professor Rykke. Dermed blir det urimelig at han som «tannlege Rykke» får påtale av Rådet for tannlegeetikk for å ha brutt foreningens etiske regler.

For meg handler dette om en prinsipielt viktig sak. En statlig organisasjon som IKO kan ikke styres etter etiske regler som er vedtatt av en fagforening som legitimt nok skal ivareta tannlegers lønns- og arbeidsvilkår. Det blir etter mitt skjønn helt feil dersom en forenings interne regler vedtatt av foreningens representantskap skal binde

opp et universitetsinstituts medarbeidere i forhold til det å kunne uttale seg i faglige spørsmål på basis av faglig spisskompetanse. Som instituttleder ser jeg det som helt sentralt at våre ansatte får uttale seg fritt i forhold til sin kompetanse så lenge den er tuftet på vitenskapelige prinsipper og så lenge dette er i tråd med det vi underviser ved instituttet. Med andre ord kan de bli pålagt, som en del av tjenesteplikten, å uttale seg til media i faglige spørsmål og klargjøre hvilke kriterier som legges til grunn for de behandlingsforslag våre studenter læres opp til. Det forventes at dette gjøres i tråd med offentlige lover og regler og at tjenesteplikten utføres i lojalitet til arbeidsgiver.

For å få frem poenget ytterligere vil jeg snu på flisa: La oss si at Rykke for å være kollegial beskyttet den angjeldende tannlegepraksisen mot TV 2, ville han da ha skjøttet sin rolle som representant for våre lærersteder og tuftet sitt syn på sunne vitenskapelige prinsipper? En slik fremferd ville etter mitt skjønn ikke tjene befolkningens interesser, men minne mer om laugsoppførsel og/eller kameraderi.

Dette debattinnlegget skal ikke forstås dit hen at IKO på noen måte tar avstand fra NTFs etiske regler som sådan. Disse er i stor grad hensiktsmessige og danner stort sett grunnlag for den undervisning våre studenter får i etikk. Likevel vil man av og til kunne komme opp i situasjoner med kryssende interesser på institusjonsnivå – hvilket denne saken er et klart eksempel på.

Mot slutten av omtalte artikkel blir Rykke implisitt fremstilt av journalisten som et offer for medias strategier jamfør «...det mangler ikke eksempler på folk som er blitt lokket til uttalelser de senere har angret bittert.» og videre «Men om den ene tannlegen som kom uheldig ut, og likeledes professoren ved fakultetet føler seg særlig hjulpet nå

i ettertid. Det spørs. Det er kanskje noe i det når programposten på folkemunne like ofte kalles «TV 2 dreper deg?» Dette blir i mine øyne en helt gal fremstilling, som i beste fall treffer på siden av målskiven og i verste fall fører til en avsporing. Rykke ble ikke lurt til å uttale seg. Det var på ingen måte slik at han ikke visste hva som foregikk. Han visste hva han gjorde, og det han gjorde er etter mine begreper helt i tråd med det en representant for våre lærersteder skal kunne gjøre i en slik situasjon.

Etter å ha uttalt seg på faglig grunnlag i tråd med det som anses som «lege artis» behandling ved lærestedene, blir professor Rykke bedt om å angi mulig årsak til det store sprik i behandlings-

forslaget mellom Byporten Tannlegesenter og de øvrige. Hvilket ikke er spesielt uventet i et slikt program. Rykke anfører i programmet at det kan være økonomiske motiver som ligger bak. Det er denne uttalelsen som tydeligvis ligger Rådet for tannlegeetikk tungt for brystet. Når Rykke etter beste evne ikke kan finne noen annen årsak til det aktuelle behandlingsforslaget enn at det må være økonomiske motiver, bør dette definitivt være innenfor rammen av ytringsfrihet som gjelder her i landet. Han bør kunne hevde dette med den faglige bakgrunn han har og hvor han forutsetter at den som praktiserer som tannlege i landet har tilstrekkelig faglig kompetanse – slik at det ikke er faglig inkompetanse som ligger til grunn.

Det ble i debattmøtet i OTS' regi referert hvilken stor tillit den norske befolkning i dag har til landets tannleger og at man ved slike program som «TV 2 hjelper deg» og uttalelser av den type Morten Rykke gjorde, kunne skade denne tillitten. Etter undertegnendes mening tror jeg snarere tvert om. At en yrkesgruppe i dagens mediebilde er i stand til å ta slike debatter på en åpen måte, vil trolig styrke tilliten ytterligere.

Pål Barkvoll er professor og instituttleder, Institutt for klinisk odontologi, Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo

NTFs medlemmer skal følge NTFs etiske retningslinjer

Leder av Etisk råd svarer Pål Barkvoll

I sin kommentar hevder Pål Barkvoll at NTFs råd for tannlegeetikk har blandet kortene.

Rådet vil gjerne presisere:

Det bør ikke herske tvil om at Rådet vurderer det slik at når et medlem av NTF skal avgis uttalelser, skal vedkommende følge NTFs etiske retningslinjer.

Morten Rykke og IKO hevder det er deres primære oppgave i denne sammenheng å formidle kunnskap til befolkningen basert på anerkjente kliniske og vitenskapelige kriterier. Etisk råd er selvfølgelig enig i dette.

IKO er en uavhengig statlig institusjon og må selvfølgelig først og fremst ivareta samfunnets interesser, ikke den enkelte tannlege. Etisk råd er selvfølgelig også enig i dette.

Rådet mener dog at Rykke godt kunne ivaretatt alle de ovenfor nevnte interesser han er satt til å fremme, dvs: vitenskapsbasert informasjon, klinisk forskning, samfunnet, pasientene, og ellers det som måtte være i instituttets interesse *uten å bryte våre etiske regler!*

Hans uttalelser hadde tvert imot fått mer tyngde dersom han hadde tatt kon-

takt med angjeldende tannlege før han uttalte seg. På den måten kunne han ha nyansert sine uttalelser og med dekning videreformidlet hvilke motiver som FAKTISK lå bak. Da kunne han virkelig gitt befolkningen informasjon de kunne hatt nytte av neste gang de søker råd hos en eller flere tannleger. Hvordan tenker en tannlege: langsiktig, kun kortsiktig helsegevinst, estetikk, oppatt av materialvalg, hvilke diagnoser kan ligge til grunn for å skifte en fylling, er karies eneste grunn til å skifte en fylling?, økonomi for pasient eller tannlege? osv.

Barkvoll kan vel heller ikke være motstander av å undersøke flere sider ved den sak IKO skal uttale seg om.

Rådet forstår at dette kan være problematisk på grunn av tidsmomentet, utilgjengelighet etc. Det vil i et slikt tilfelle være i overensstemmelse med retningslinjene at det tas forbehold om at man ikke kjenner bakgrunnen for angjeldende tannleges diagnose eller forslag til tannbehandling i stedet for å spekulere i vedkommendes motiver.

Rådet ser derfor ingen konflikt mel-

lom de etiske regler og IKOs rett og plikt til å tjene samfunnets interesser.

Rådet mener også at en professor ved IKO bør være et forbilde i sin omgang med kolleger.

Videre er det viktig å merke seg at Rådet understreker i sin uttalelse:

«Rådet vil for øvrig fremholde at det er viktig at allmennheten får del i denne type diskusjoner og da må en tannlege ikke avslå å medvirke med den begrunnelse at vedkommende er underlagt NTFs etiske regelverk. I stedet må vedkommende legge vekt på å gi korrekt informasjon samtidig som intensjonene bak regelverket blir fulgt opp i uttalelsene.»

NTFs råd for tannlegeetikk vil håpe at denne debatten fører til at våre medlemmer får øynene opp for vårt etiske regelverk og setter seg bedre inn i våre kollegiale kjøreregler.

*Rita Tilley Wilberg
Leder av NTFs råd for tannlegeetikk*